

PRIVREMENE MJERE ZAUSTAVLJANJA BRODA

Jasenko Marin

Zagreb, 2003., VI + 238 str., Izdavač: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

U izdanju Pravnog fakulteta u Zagrebu objavljena je knjiga *Privremene mjere zaustavljanja broda*. Autor knjige je doc. dr. sc. Jasenko Marin, docent na Katedri za pomorsko i opće prometno pravo Pravnog fakulteta u Zagrebu. Prema riječima samog autora, knjiga je nastala u okviru njegovog dugogodišnjeg rada na znanstvenom projektu Jadranskog zavoda Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti pod nazivom *Hrvatsko pomorsko pravo i međunarodni standardi*.

Doc. dr. sc. Jasenko Marin u ovoj je monografiji sustavno i temeljito obradio iznimno važan institut pomorskog ovršnog prava, a koji je u praksi gotovo najčešće korištena mjera osiguranja vjerovnikovih tražbina. Za razliku o nekih za pomorsko pravo fundamentalnih tema poput odgovornosti za štetu, ograničenja odgovornosti brodovlasnika, ugovora o iskorištavanju brodova i sl., koje su u domaćoj pravnoj literaturi sustavno i temeljito obrađivane i osuvremenjivane novim znanstvenim analizama recentnih konvencijskih rješenja, u domaćoj pomorskopravnoj literaturi iz područja pomorskog ovršnog prava, a poglavito mjera osiguranja pomorskih tražbina to nije slučaj. Zbog toga odabir teme i napor učinjen s ciljem da se domaćoj literaturi pruži cjelovita analiza iznimno važnog, a monografski do sada ne obrađenog dijela pomorskog prava daje ovoj knjizi posebnu važnost.

Privremeno zaustavljanje broda sredstvo je za osiguranje tražbina vezanih uz iskorištavanje i plovidbu brodova. Specifičnost ove privremene mjere je u njezinom posebnom predmetu, a to je brod koji postaje imovinska vrijednost iz koje će se namirivati tražbina predlagatelja osiguranja. Poseban i vrlo specifičan problem je i odlučivanje o identitetu vlasnika broda i postojanju njegove odgovornosti za tražbinu radi koje se brod može privremeno zaustaviti. U pogledu shvaćanja svrhe i posljedica privremenog zaustavljanja broda u zakonodavstvima pojedinih zemalja postoje značajne razlike, pa od tuda i različita zakonodavna rješenja. Kao sredstvo osiguranja postoji u pravnim sustavima gotovo svih država, a pokušaji međunarodne unifikacije ovog instituta učinjeni su donošenjem dviju konvencija (Međunarodnom konvencijom za izjednačenje nekih pravila o privremenom zaustavljanju pomorskih brodova iz 1952., te Međunarodnom konvencijom o zaustavljanju brodova iz 1999.) Unatoč toga što je ona vrlo važno i često korišteno sredstvo prinudnog osiguranja tražbina iz njezine specifičnosti proizlaze brojna otvorena pitanja. Najvažnija sporna pitanja koja se

pojavljaju su pretpostavke koje moraju postojati da bi sud odredio privremeno zaustavljanje broda, polaganje osiguranja radi sprječavanja ili ukidanja privremenog zaustavljanja, utjecaj privremenog zaustavljanja na ustanovljenje nadležnosti suda za rješavanje o meritumu spora, odgovornost za nedopušteno i neopravdano privremeno zaustavljanje i sl. Autor kao izvrstan poznavatelj pomorskog prava uočava i utvrđuje spomenute probleme, a ovaj rad posvećuje analizi najspornijeg i najvažnijeg problema prisutnog u domaćoj i stranoj sudskoj praksi vezanog uz privremeno zaustavljanje, a to je problem koji brod može biti predmet privremenog zaustavljanja. Problem je vrlo složen jer brojne okolnosti i činjenice vezane uz određeni brod utječu na dopustivost njegovog privremenog zaustavljanja. Sam autor u uvodnom dijelu svoga rada izdvaja okolnosti koje su odlučujuće i od velike su važnosti za predlagatelje osiguranja, tj. vjerovnike, zatim protivnike osiguranja u kojoj uloži se pojavljuju brodovlasnici, te naravno za sudove koji odlučuju u postupku određivanja i provedbe ove privremene mjere. Odlučujuće činjenice i okolnosti su: utjecaj zastave broda, značaj namjene broda koji se privremeno zaustavlja, veze između tražbine koja se osigurava i broda koji se želi privremeno zaustaviti, identitet vlasnika određenog broda i njegova osobna i/ili stvarnopravna odgovornosti za tražbinu radi koje se taj brod privremeno zaustavlja, te utjecaj okolnosti da se brod koji se želi privremeno zaustaviti iskorištava na temelju ugovora o zakupu ili broderskog ugovora.

Na početku knjige autor općenito govori o privremenom zaustavljanju broda. U tom dijelu na koncizan način analizom pojma i osnovnih obilježja, te prikazom povijesno pravnog razvitka uvodi čitatelje u složenost ovog instituta. U ovom dijelu raspravlja i o pretpostavkama za privremeno zaustavljanje broda, tražbinama radi kojih brod može biti zaustavljen, te privremenom zaustavljanju i polaganju jamstva, kao i nadležnosti suda i pravnim lijekovima.

U trećem dijelu prikazano je pravno uređenje materije na međunarodnoj razini. U okviru toga dijela pružena je sustavna i sveobuhvatna znanstvena analiza izvora prava koji obrađuju tu problematiku na međunarodnoj razini. To su odgovarajuće međunarodne konvencije i njihova primjena u sudskoj praksi država ugovarateljica. Autor detaljno i vrlo temeljito razmatra rješenja svakog pojedinog pitanja vezanog uz privremeno zaustavljanje broda sadržano u Konvenciji iz 1952., kao što su područje primjene Konvencije iz 1952., utjecaj zastave koju brod vije na mogućnost njegova privremenog zaustavljanja, privremeno zaustavljanje broda na koji se tražbina odnosi, privremeno zaustavljanje prema pravilu "*sister ship*", privremeno zaustavljanje u slučaju zakupa broda i drugih slučajeva kad odgovorna osoba nije vlasnik broda, ponovno i višestruko privremeno zaustavljanje. Konvencija iz 1999. najnoviji je međunarodni unifikacijski instrument na ovom području, ona još uvijek nije stupila na snagu. Autor posebnu pažnju poklanja proučavanju njezinih odredbi i to područja primjene Konvencije iz 1999., utjecaj zastave koju brod vije na dopuštenost njegova privremenog zaustavljanja,

utjecaj namjene broda na dopuštenost njegova privremenog zaustavljanja, privremeno zaustavljanje broda čiji je vlasnik ili brodar država. Posebno je vrijedna autorova usporedba odredbi Konvencije iz 1999. s odredbama Konvencije iz 1952., zbog toga što se upravo na taj način može utvrditi sadrži li Konvencija iz 1999. bolja rješenja od Konvencije iz 1952., a u svezi s tim, što je još važnije, donijeti zaključak o potrebi obvezivanja Republike Hrvatske tim međunarodnim pravnim instrumentom.

Četvrto poglavlje iznimno je važno jer će iz njegove analize proizići možda i najbitnija konkluzija ovog rada, a to je odgovor na pitanje uređuje li hrvatsko pozitivno zakonodavstvo adekvatno ovu materiju, koji zakonodavni zahvati su potrebni u uređivanju materije *de lege ferenda*, a sve ovo na temelju usporedbe rješenja Pomorskog zakonika i relevantnih međunarodnih ugovora. Dakle, četvrti dio rada bavi se problemom uređenja privremenog zaustavljanja brodova prema Pomorskom zakoniku Republike Hrvatske. Kako bi dokučio odgovor na spomenuta pitanja autor analizira odredbe Pomorskog zakonika koje se odnose na ovo područje, osvrće se na područje primjene Pomorskog zakonika, utjecaj namjene broda, prava vlasništva države na brodu i državne pripadnosti broda na dopuštenje njegova privremenog zaustavljanja, privremeno zaustavljanje broda radi osiguranja pomorskih tražbina koje se odnose na taj brod, privremeno zaustavljanje drugog broda u vlasništvu osobe odgovorne za pomorsku tražbinu, privremeno zaustavljanje u slučaju zakupa broda i brodarskih ugovora.

Potpunost i cjelovitost ove monografije leži i u činjenici da je autor obradio i napravio iscrpan prikaz uređenja materije u poredbenom pravu. Ovoj analizi posvećen je peti dio knjige. Autor je prikazao kako je pitanje broda koji može biti privremeno zaustavljen riješeno u pravima nekih zemalja koje nisu ugovarateljice Konvencije iz 1952., a također, nisu izrazile spremnost da postanu stranke Konvencije iz 1999. Za ovu analizu, odabrao je one države čija rješenja u pogledu materije koju analizira sadrže određene osobitosti, pa su u tom pogledu reprezentativne. Prikaz propisa i sudske prakse tih zemalja vrlo je koristan jer između ostalog upućuje na razlike pravnog uređenja zaustavljanja broda u nacionalnim pravima tih zemalja u odnosu na rješenja postojećih međunarodnih instrumenata.

U konciznom zaključnom dijelu autor utvrđuje postojanje dvojbi i nedoumica o pitanju koji brod može biti predmet privremenog zaustavljanja a koje su nazočne u domaćoj i stranoj pomorskopravnoj doktrini i sudskoj i arbitražnoj praksi. Rezimira činjenice i okolnosti koje je potrebno uzeti u obzir prilikom odgovora na pitanje koji brod može biti predmet privremenog zaustavljanja, a to su posebnosti pravnog uređenja tog problema u državi u kojoj se predlaže privremeno zaustavljanje, priroda tražbine radi osiguranja koje se predlaže privremeno zaustavljanje, veza između broda koji se želi privremeno zaustaviti i tražbine radi koje se brod zaustavlja, identitet za tražbinu odgovorne osobe (brodovlasnik, zakupoprimatelj, naručitelj iz brodarskog ugovora,

s osobitim naglaskom na pitanje postoji li stvaronopravna ili osobna odgovornost vlasnika broda čije se zaustavljanje predlaže, u pogledu tražbine radi koje se brod zaustavlja), značaj ustanovljenja fonda ograničenja odgovornosti brodovlasnika u pogledu tražbina radi kojih se predlaže zaustavljanje, radi li se o prvom, ponovnom ili višestrukom privremenom zaustavljanju, postoje li posebne okolnosti koje priječe da određeni brod bude predmet privremenog zaustavljanja (kao što su specifična namjena tog broda ili činjenica da je brod u vlasništvu države).

U prilogu knjige nalaze se tekstovi dvaju relevantnih međunarodnih ugovora, Međunarodne konvencije za izjednačenje nekih pravila o privremenom zaustavljanju pomorskih brodova, iz 1952. i Međunarodne konvencije o zaustavljanju brodova, iz 1999. Uz to knjiga sadrži opširno stvarno kazalo i popis literature koji je autor koristio, a koji i drugim čitateljima može poslužiti kao izvor u njihovom proučavanju ove materije.

Budući da dosad u Hrvatskoj nije objavljeno monografsko djelo koje na jednom mjestu sustavno i cjelovito analizira privremene mjere zaustavljanja broda, ovaj rad ponajprije popunjava ovu prazninu. Međutim, njegova vrijednost je daleko šira. Podacima o sudskoj i arbitražnoj primjeni ovog instituta izravno se pridonosi tome da se zainteresirana pravna javnost može upoznati s načinom na koji nadležna inozemna i domaća tijela tumače pravila o zaustavljanju broda, te također, i sa autorovom kritičkom znanstvenom ocjenom aktualne prakse. Visoko znanstvena razina analize doprinos je domaćoj znanstvenoj bibliografiji i pomorskopravnoj doktrini. Harmonizacija hrvatskog pozitivnog prava s međunarodnim unifikacijskim instrumentima jedno od važnih pretpostavki za adekvatnu prilagodbu hrvatskog pomorskog prava međunarodnim konvencijama, autorov kritički osvrt i konkretni legislativni prijedlozi u cjelini mogu tome pridonijeti.

Zbog toga će monografija doc. dr. sc. Jasenka Marina *Privremene mjere zaustavljanja broda*, u našoj pomorsko pravnoj znanosti, ali također i u sudskoj pragmatiki predstavljati vrlo važno i bogato vrelo za učenje i primjenu u praksi ove materije.

Ovo djelo bavi se visoko specijalističkom materijom pomorskog prava i kao takvo ponajprije je namijenjeno pravnicima koji proučavaju pomorsko pravo, pravnim praktičarima, sucima trgovačkih sudova i odvjetnicima koji se bave pomorskim pravom, znanstvenicima naravno, a nadamo se da će poslužiti i hrvatskom zakonodavcu koji reformu hrvatskog pomorskog prava treba koncipirati na dobrim rješenjima međunarodnih konvencija i na modernim poredbenim propisima i studijama.

Možemo ocijeniti da je u potpunosti postignuta svrha rada koju je autor u svom cilju istraživanja odredio. Knjiga će zasigurno pomoći u otklanjanju nejasnoća koje se u vezi s pitanjem koji brod može biti predmet privremenog zaustavljanja pojavljuju u sudskoj praksi. Zaključak o potrebi i sadržaju izmjena i dopuna odredaba Pomorskog zakonika, kao temeljnog zakonskog propisa kojim je u Republici Hrvatskoj uređena

ova materija neprocjenjivo je vrelo u procesu izmjena i dopuna Pomorskog zakonika koji je u tijeku. Spoznaja do koje autor dolazi, a odnosi se na potrebu obvezivanja Republike Hrvatske međunarodnim ugovorima koji uređuju ovu problematiku, također je iznimno važna. Općenito, autorova analiza i ocjena uspješnosti međunarodnog i hrvatskog pravnog uređenja ove materije iznimno je vrijedan doprinos za hrvatsku pomorskopravnu znanost, legislativu i praksu.

Mr. sc. Vesna Skorupan, asistent
Jadranski zavod HAZU

Summary:

Jasenko Marin: Privremene mjere zaustavljanja broda (Arrest of Ships)
Faculty of Law, University of Zagreb, 2003, VI+ 238 pages

This book deals with one of very important and the most controversial problems of maritime law - ships that may be arrested in respect of maritime claim.

The author divided subject matter of this book into the following parts: Introduction, Generally on Arrest of Ships, Legal Regulation of the Problem at the International Level, Legal Regulation of the Problem under the Croatian Maritime Code, Legal Regulation of the Problem in Comparative Law, Conclusion and Appendices (contain Croatian translations of the 1952 Convention and 1999 Convention).

After the Introduction in which the author points out the importance and the purpose of the scientific analysis of this subject follows the part in which he writes generally on Arrest of ships, such as the definition of arrest, its legal history, conditions for arrest, claims for which arrest may be requested as well as the court jurisdiction in arrest proceedings.

Subject of the third part of the book is legal regulation of the arrest of ships at the international level. In that part the author elaborates on the rules of the 1952 Arrest Convention, and on 1999 Arrest Convention. He examines all important questions relating to the scope of application of the two conventions as well as on the connection between the nationality of the ship and the possibility of its arrest under the 1952 or 1999 Convention and the immunity of state-owned and state-operated ships. Particular chapters of this part are devoted to the arrest of the ship in respect of which the maritime claim arose, arrest of "sister ship", arrest of the ship when the person liable for the maritime claim is not the owner. Two significant questions also analyzed in this part are the problem of ship arrest for claims secured by maritime lien or mortgage and the question of re-arrest and multiple arrest. At the end of these part the author compares similar provisions of the above-mentioned conventions.

The fourth Chapter deals with legal regulation of the problem under the Croatian Maritime Code. In this part the author analyzes the relevant provisions of the 1994 Croatian Maritime Code. He concludes that the Croatian Maritime Code follows the solutions of the 1952 Convention, and suggests some amendments in order to improve the legal regulation of the subject of ships that may be arrested according to Croatian maritime law.

In the fifth Chapter the author explains when a ship may be arrested in various countries and analyzes in detail how this subject matter is regulated in comparative law.

Finally, Chapter six recapitulates the main points of the problem which has been dealt with throughout the book. The author concludes that the possibility of the arrest of a particular ship depends on some important circumstances such as the legal regulation of the matter in arresting country, nature of the maritime claim, connection between the ship and the claim, identity of the person liable, limitation of liability as well as on the special position of the ships belonging to State. He puts emphasis on the necessity of the global uniformity in this important area of maritime law.